
Multimediya vositalari yordamida frazеologik birliklarni o'rgatish texnologiyasi

Akbarova Mohinur Alisher qizi

m.akbarova@mail.ru

Magistr,

Farg'ona davlat universiteti

Annotatsiya *Ushbu maqolada ingliz tili to'garaklarida yuqori sinf o'quvchilariga frazeologik birliklarni samarali o'rgatish uchun multimediya vositalaridan foydalanishning texnologik yondashuvlari tahlil qilinadi. O'quvchilarning frazeologik birliklarni tushunishi va faol nutqda qo'llay olishiga ta'siri amaliy tajribalar asosida ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar *Frazeologik birlik, multimediya texnologiyalari, o'quv metodikasi, interaktiv o'qitish, ingliz tili, yuqori sinf*

Технология обучения фразеологическим единицам с использованием мультимедийных средств

Акбарова Мохинур Алишер кизи

m.akbarova@mail.ru

Магистр,

Ферганский государственный
университет

Аннотация *В данной статье анализируются технологические подходы к эффективному обучению фразеологическим единицам старшеклассников на кружках английского языка. Влияние мультимедийных средств на понимание и активное использование фразеологических единиц учащимися рассматривается на основе практического опыта.*

Ключевые слова *Фразеологические единицы, мультимедийные технологии, методика обучения, интерактивное обучение, английский язык, старшеклассники*

Technology of Teaching Phraseological Units Using Multimedia Tools

Akbarova Mohinur Alisher qizi

m.akbarova@mail.ru

Master Degree,

Fergana State University

Annotation *This article analyzes technological approaches to effectively teaching phraseological units to senior students in English language clubs. The impact of using multimedia tools on students' understanding and active use of phraseological units is examined based on practical experience.*

Keywords *Phraseological units, multimedia technologies, teaching methodology, interactive learning, English language, senior students*

Kirish

Ingliz tilini o'rgatishda frazeologik birliklar – ya'ni idiomalar, barqaror iboralar va frazeologizmlar – tilning eng murakkab va qiziqarli qismidir. Ular nafaqat tilni yanada boy va ifodali qiladi, balki o'quvchilarning til madaniyatini, muloqot madaniyatini tushunishida ham muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, yuqori sinf o'quvchilari uchun frazeologik birliklarni o'zlashtirish ingliz tilidagi nutq madaniyatini chuqur anglash va samarali muloqot qobiliyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega (Nunan, 2015).

Biroq, frazeologik birliklar o'ziga xosliklari tufayli an'anaviy metodlar yordamida o'rganilishi murakkab bo'lishi mumkin. Ko'pincha ularning ma'nosi so'zlarning bevosita tarjimasidan farq qiladi, shuning uchun ularni tushunish va qo'llashda kontekst va madaniy komponent muhim hisoblanadi.

So'nggi yillarda ta'lim jarayoniga kiritilgan *multimediya texnologiyalari* o'quvchilarning til o'rganish jarayonini soddalashtirish va yanada samarali qilish imkonini berdi. Video, audio, animatsiyalar, interaktiv o'yinlar va boshqa ko'plab multimedia vositalari frazeologik birliklarning ma'nosini aniqroq yetkazishga yordam beradi va o'quvchilarni o'rganishga qiziqtiradi.

Shu bois, ingliz tili to'garaklarida yuqori sinf o'quvchilariga frazeologik birliklarni o'rgatishda multimedia vositalaridan foydalanishning samaradorligi va texnologik yondashuvlarini o'rganish dolzarb ilmiy va amaliy masala hisoblanadi (Boltaeva, 2018).

Ushbu maqolada multimedia vositalarining frazeologik birliklarni o'rgatishdagi roli, metodikasi va o'quvchilarning o'zlashtirish jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi. Bundan tashqari, multimedia asosidagi o'qitish jarayonining afzalliklari va muammolari ham ko'rib chiqiladi.

Metodologiya

Tadqiqot Quvasoy shahridagi 3 ta umumta'lim maktabining yuqori sinf (9-11-

sinflar) o'quvchilari ishtirokida olib borildi. Guruhlar ikki toifaga ajratildi:

- *Eksperimental guruh*: multimedia vositalari asosida frazeologik birliklarni o'rgangan.
- *Nazorat guruhi*: an'anaviy (matn, lug'at, darsliklar) asosida o'rgangan.

O'quv jarayonida quyidagi multimedia vositalaridan foydalanildi:

- Animatsion video darslar (YouTube, BBC Learning English);
- Interaktiv ilovalar (Quizlet, Kahoot!);
- Ovozli kontekstli topshiriqlar;
- Idiomalar haqidagi qisqa filmlar va multafilmlar.

O'quv jarayoni

Tadqiqot davomida multimedia vositalari yordamida ta'lim 6 hafta davom etdi, haftada 2 marta 45 daqiqadan mashg'ulotlar o'tkazildi. Har bir dars multimedia kontentlaridan foydalanib, o'quvchilarga frazeologik birliklarni kontekstda tushuntirish va amalda qo'llashga imkon yaratildi.

O'lchov vositalari

- *Boshlang'ich va yakuniy testlar* – frazeologik birliklarni nazariy va amaliy tushunish darajasini aniqlash uchun.
- *Og'zaki nutq baholash* – frazeologizmlardan foydalanish ko'nikmasini tekshirish maqsadida.
- *So'rovnomalar* – o'quvchilarning o'qitish jarayoniga bo'lgan munosabatini va motivatsiyasini o'rganish uchun.
- *Kuzatuv va dars jurnalini tahlil qilish* – o'qituvchi tomonidan olib borilgan metodik jarayonni baholash.

Ma'lumotlarni tahlil qilish

Olingan ma'lumotlar statistik metodlar (foizlar, o'rtacha qiymatlar, taqsimot) yordamida tahlil qilindi. Shuningdek, sifatli ma'lumotlar – so'rovnomalar va kuzatuvlar natijalari – kodlash va tematik tahlil usullari bilan o'rganildi.

Tadqiqot 6 hafta davom etdi. Boshlanishda va yakunda har ikki guruhga

diagnostik test berildi, shuningdek, og'zaki nutq bo'yicha ham baholash o'tkazildi.

Natijalar

O'quvchilar frazeologik birliklarni o'zlashtirish ko'rsatkichlari quyidagicha bo'ldi:

Guruh	Boshlang'ich test (foiz)	Yakuniy test (foiz)
Eksperimental	48%	86%
Nazorat	51%	68%

1. Eksperimental guruhdagi o'quvchilarning idiomalarni tushunishi, og'zaki ifodalarda qo'llashi va eslab qolish darajasi sezilarli darajada oshdi.
2. Video va animatsiyalar asosida o'rganilgan frazeologizmlar o'quvchilarda yuqori motivatsiya uyg'otdi.
3. Nazorat guruhidagi o'quvchilar ko'proq lug'aviy yodlashga asoslandi, lekin kontekstda qo'llashda qiynalishdi.

Yakuniy testlar natijalariga ko'ra, eksperimental guruh o'quvchilarining:

1. frazeologik birliklarni kontekstda aniqlash darajasi 38% dan 82% ga oshdi;
2. faol og'zaki nutqda idiomalardan foydalanish holatlari 20% dan 70% gacha ko'tarildi;
3. topshiriqlarda grammatik va semantik xatolar soni kamaydi;
4. testlardan tashqari, og'zaki suhbatlarda ham mustaqil fikr bildirish ko'nikmasi kuchaydi.

Shuningdek, o'quvchilar o'rtasida o'tkazilgan **so'rovnom**a natijalariga ko'ra:

- 92% o'quvchilar multimediya materiallari bilan ishlashni an'anaviy darslarga nisbatan qiziqarli va samaraliroq deb hisoblagan;
- 88% o'quvchi video va interaktiv topshiriqlar orqali idiomalarni eslab qolish osonlashganini ta'kidlagan;
- 76% o'quvchi bunday mashg'ulotlarda qatnashish ularning o'z-o'ziga ishonchini oshirganini bildirgan (Thorne,2012).

Muhokama

Olingan natijalar multimediya vositalari frazeologik birliklarni o'rgatishda an'anaviy

usullarga nisbatan yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatdi. Ayniqsa, yuqori sinf o'quvchilari ingliz tilini o'rganishda multimediya kontentga nisbatan yuqori qiziqish bildiradi, bu esa o'quv jarayonini jonlantiradi va motivatsiyani oshiradi.

Multimediya yordamida:

- Idiomalar kontekstda tushuntiriladi.
- Vizual va audial materiallar orqali ongda mustahkamlanadi.
- Og'zaki nutqda faol qo'llanish imkoniyati yaratiladi.

Biroq, bu yondashuvlar o'qituvchidan texnik savodxonlik, dasturiy vositalarni tanlay olish va didaktik materiallarni to'g'ri moslashtirishni talab qiladi.

O'tkazilgan tajriba shuni ko'rsatdiki, **multimediya texnologiyalarining afzalliklari** nafaqat o'quv materialini tushunishga, balki uni chuqur o'zlashtirishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Frazeologik birliklar odatda bevosita tarjimasi bo'lmagan, madaniyatga bog'liq bo'lgan til birliklari hisoblanadi. Shu sababli, ularni *kontekstda*, vizual va eshitiladigan muhitda taqdim etish o'quvchilar uchun muhimdir.

Qo'shimcha kuzatishlar quyidagilarni ko'rsatdi:

1. Video lavhalarda ifodalarning jest, mimika, va intonatsiya bilan qo'llanilishi o'quvchilarga ularning ma'no jihatidan to'g'ri tushunishida yordam berdi.
2. Interaktiv ilovalar (masalan, **Quizlet** yoki **Kahoot!**) yordamida tashkil etilgan o'yinli testlar o'quvchilarni raqobatga undadi va motivatsiyani oshirdi.
3. Multimediya kontenti orqali berilgan topshiriqlar o'quvchilarning *mustaqil*

o'rganish qobiliyatini ham rivojlantirdi, bu esa ularning o'quvga nisbatan ijobiy munosabatini mustahkamladi.

Shu bilan birga, ba'zi **muammoli jihatlar** ham kuzatildi:

- Barcha maktablarda texnik jihozlarning yetarli emasligi (kompyuter, proyektor, internet tezligi) ba'zan to'siq bo'ldi;
- O'qituvchilarning ayrimlari multimedia vositalaridan foydalanish bo'yicha yetarli tayyorgarlikka ega emasligi tufayli metodik xatoliklar yuzaga keldi.

Ushbu holatlar shuni ko'rsatadiki, bu yondashuvni ommalashtirish uchun:

- Texnik baza mustahkamlanishi;
- O'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslari tashkil etilishi;
- Multimedia kontentlarining mahalliy til va madaniyatga moslashtirilgan variantlari yaratilishi lozim.

Xulosa

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, multimedia vositalaridan foydalanish ingliz tili to'garaklarida yuqori sinf o'quvchilariga frazeologik birliklarni o'rgatishda yuqori samaradorlikka ega.

Multimedia texnologiyalari frazeologik ifodalarni tushunish va faol qo'llashni osonlashtiradi, o'quvchilarning qiziqishini oshiradi hamda nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, multimedia yordamida frazeologik birliklarni kontekstga joylashtirish, vizual va audial ko'mak berish orqali ma'noni chuqurroq anglash imkonini yaratadi. Bu esa o'quvchilarning tilni amaliy qo'llash darajasini oshiradi (Wang, 2021). Biroq, texnologik vositalardan samarali foydalanish uchun maktablarda texnik infratuzilmani yaxshilash va o'qituvchilarni malakali tayyorlash muhimdir. Kelgusida multimedia kontentlarni o'zbek tiliga moslashtirish va yangi interaktiv metodlarni joriy etish ta'lim sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, multimedia vositalari yordamida frazeologik birliklarni o'rgatish ingliz tilini o'rganishda innovatsion va talabga javob beruvchi usul hisoblanadi hamda yuqori sinf o'quvchilarining lingvistik va madaniy kompetensiyasini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Boltaeva, M. (2018). *Ingliz tilida frazeologik birliklarni o'rgatish metodikasi*. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Kolesnikova, T. V. (2016). Использование мультимедийных технологий в обучении иностранным языкам. *Вестник Педагогического университета*, 3(45), 112-118.
3. Liu, D., & Zhang, W. (2020). Multimedia-assisted language learning: Enhancing idiomatic competence. *Journal of Language Teaching and Research*, 11(5), 789-796. <https://doi.org/10.17507/jltr.1105.05>
4. Nunan, D. (2015). *Teaching English to Speakers of Other Languages*. Routledge.
5. Oxford, R. L. (2017). *The Role of Multimedia in Language Learning*. New York: Cambridge University Press.
6. Рахимов, Ш. (2019). Интерактивные технологии в обучении английскому языку в средней школе. *Современные проблемы педагогики*, 2(14), 56-61.
7. Thorne, S. L., & Reinhardt, J. (2019). *Language Learning and Technology: An Overview*. *Annual Review of Applied Linguistics*, 39, 65-84.
8. Wang, Y., & Chen, H. (2021). Effectiveness of Multimedia Tools in Teaching English Idioms to High School Students. *International Journal of Educational Technology*, 18(3), 223-239.

9. Zhang, X. (2018). The Impact of Multimedia on Idiomatic Expression Learning in ESL Classes. *TESOL Quarterly*, 52(1), 123-140.
10. Замирова, Н. Г. (2020). Современные методы обучения фразеологизмам в вузах. *Педагогика и психология*, 7(3), 44-50.